DE CONTAGIONE PESTIFERA PRÆLECTIO

Habita in Almæ Vrbis Gymnasio

A BALDO BALDO FLORENTINO CIVE, AC ROMANO,

In eodem Gymnasio Professore; Dum idibus Decemb. 1630. inter Medicos Romani Collegij cooptaretur.

In qua de ipsius Contagij natura, causis, & differentijs agitur; probaturve hodiernam Pestem ex vi Contagionis non ex Aëre, originem ducere, ac propagationem,

Et demum Præseruatio, atque Curatio ijs præsertim remedijs, quæ minus incerta demonstrauit experientia, summatim prescribuntur.

ROMÆ, Apud Gulielmum Facciottum. MDCXXXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sacri Palatij Apostol.

A. Episc. Bellicastr. Vicesgerens.

P *Relectionem de Contagione Pestifera à Clarissimo Viro Baldo Baldo Florentino conscriptam è Reuerendissimi P. Nicolai Riccardij Sacri Apostolici Palatij Magistri mandato quam diligenter perlegi, cumq. nihil in ea, vel Religioni, vel probis moribus aduersum repererim, typis dignissimam existimo.*

Ego Vincentius Butius Physicus.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Riccardius Sacri Palatij Apostolici Mag. Ordinis Prædicatorum.

EMINENTISS. PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

BALDVS BALDVS FEL.

NON queo satis laudare (Eminentissime Princeps) Medicos aliquot, qui dudum libros ediderunt de curanda lue, impura illa quidem, ac nefaria, quæ per hos annos compluribus Italiæ populis exitio fuit. Quippe nec argumenti difficultate, neque rei in hoc seculo nouitate sunt absterriti, quo minus in tanto rerum humanarum discrimine tam insigni damno pro viribus obuiam iuerint. Verum enim vero sententiarum varietas, curationum exitus non ita plausibiles; quodque adhuc superest abundè malorum diu, multumque torsit animum meum, atque adeo perpulit, vt quam de re tam graui in hoc Romano Doctissimorũ Medicorum Cœtu sententiam explicaui, publicam omnibus facerem, & apertam. Quæ si proinde cederet in commune hominum bonum, prout à me nullo contentionis, ambitionisve studio proponitur, toti prorsus Italiæ integram, perpetuamque valetudinem sperare liceret. Cæterum quis-

 quid

quid hoc est vigiliarum mearum summo iure tuo nomini dedicatur Princeps Eminentissime, qui tanto sumptu, tantoq; mentis ardore diuturnam contagionem, eamque terrificam procul vndique submouisti. nec vnquam desinis perscrutari, si quàm præsentem medicinam tam sæuo morbo facere possis. Omitto sparsos quaqua versum exploratores, qui te rerum omnium certiorem faciunt: omitto viarum interclusos aditus: omitto portuum, ac portarum vigiles: omitto strenuos, ac conspicuæ nobilitatis, & virtutis Præsules à te singulari prudentia delectos, vt in Hetruria alter, in Flaminia alius ad hanc immanissimam repellendam bestiam tui gererent vicem, exequerenturque mandata; & hoc vnum addo, Sanitatis Congregationem vsque adeo te duce feruere, vt (secundum Deum) vni tibi debeatur incolumnitas non Vrbis modo, verum etiam totius Romanæ ditionis. Huc accedit summa liberalitas tua, qua bonas artes ex animo continenter prouehis; accedunt ingentia beneficia, quibus mirandum in modum me subleuasti. Quare non est cur, vel temeritatis, vel ingratę mentis notam deprecer, si excelso isti animo tuo, nostrique Collegij institutis obsequi studens, nonnihil & ipse conuasaui, proque meo censu tributum obtuli. Quod si tibi gratum accidisse cognouero, non in extrema meæ felicitatis parte reponam. Vale, diutissimeque viue decus, & columen Vrbis Vrbium.

DE CONTAGIONE Pestifera.

PRAELECTIO.

DIV, multumque Patres Præstantissimi cæterique Auditores nobilissimi in magna versatus sum trepidatione, ac animi molestia, ex quo primum intellexi necessariam quandam mihi fuisse oblatam prouinciam coram vobis de re tam ardua, tamque simul calamitosa, clarius dicam, de Contagione Pestilenti disserendi. Vrgebat enim auctoritas Excellentissimi Prothomedici, quæ mihi multis de causis pro imperio est, neq; pudor, aut animus, tametsi in obeundo munere minus idoneus compositusque videri possem, vllo modo concedebat, vt ei quauis excusatione satisfacerem. Parte alia vix animo excutere licebat quantum oneris, quantumque laboris subeundum foret, quam etiam triste, & vt verè dicam infaustum argumentum proponeretur: terrebat etiam difficultas ingenium: ad ipsum ingressum concidebant vires: exhorrui, con-

tre-

quid hoc est vigiliarum mearum summo iure tuo nomini dedicatur Princeps Eminentissime, qui tanto sumptu, tantoq; mentis ardore diuturnam contagionem, eamque terrificam procul vndique submouisti. nec vnquam desinis perscrutari, si quàm præsentem medicinam tam sæuo morbo facere possis. Omitto sparsos quaqua versum exploratores, qui te rerum omnium certiorem faciunt: omitto viarum interclusos aditus: omitto portuum, ac portarum vigiles: omitto strenuos, ac conspicuæ nobilitatis, & virtutis Præsules à te singulari prudentia delectos, vt in Hetruria alter, in Flaminia alius ad hanc immanissimam repellendam bestiam tui gererent vicem, exequerenturque mandata; & hoc vnum addo, Sanitatis Congregationem vsque adeo te duce feruere, vt (secundum Deum) vni tibi debeatur incolumnitas non Vrbis modo, verum etiam totius Romanæ ditionis. Huc accedit summa liberalitas tua, qua bonas artes ex animo continenter prouehis; accedunt ingentia beneficia, quibus mirandum in modum me subleuasti. Quare non est cur, vel temeritatis, vel ingratę mentis notam deprecer, si excelso isti animo tuo, nostrique Collegij institutis obsequi studens, nonnihil & ipse conuasaui, proque meo censu tributum obtuli. Quod si tibi gratum accidisse cognouero, non in extrema meæ felicitatis parte reponam. Vale, diutissimeque viue decus, & columen Vrbis Vrbium.

DE

DE CONTAGIONE Pestifera.

PRAELECTIO.

DIV, multumque Patres Præstantissimi cæterique Auditores nobilissimi in magna versatus sum trepidatione, ac animi molestia, ex quo primum intellexi necessariam quandam mihi fuisse oblatam prouinciam coram vobis de re tam ardua, tamque simul calamitosa, clarius dicam, de Contagione Pestilenti disserendi. Vrgebat enim auctoritas Excellentissimi Prothomedici, quæ mihi multis de causis pro imperio est, neq; pudor, aut animus, tametsi in obeundo munere minus idoneus compositusque videri possem, vllo modo concedebat, vt ei quauis excusatione satisfacerem. Parte alia vix animo excutere licebat quantum oneris, quantumque laboris subeundum foret, quam etiam triste, & vt verè dicam infaustum argumentum proponeretur: terrebat etiam difficultas ingenium: ad ipsum ingressum concidebant vires: exhorrui, contre-

tre-

tremui contagium hoc inexpugnabile verbis attingere. Scimus enim quantum mortalitatis inuexerit inter mortales, multarum Vrbium clarissimarum non dum funera completa sunt. aliarum vix relictum nomen. Prouincias, quarum erat innumera incolarum frequentia in solitudinem, & vastitatem redigi iam iam audimus. Cõsurrexere propterea Vniuersi Rerum Italiæ moderatores ad hanc luem vnanimi consensu pro virili effugandam. nihil intentatum dimisere, quod profuturum putarent; nihilque non moliti fuere, quo securam salutis rationem inirent, & nihilominus contagium hoc nequaquam vires amisit, immo illas eundo validiores acquirens hominum diligentias elusit, & Magnorum Principum fortissima antemuralia penetrauit. Nobis autem an tale quid futurum sit negare potius, quàm affirmare cordi est; nam quoties animum aduerto summam esse Beatissimi VRBANI PONTIFICIS, ac D. Nostri, illiusque Eminentissimi Nepotis Cardinalis Francisci Barberini vigilantiam, & curam, quæ circa omnium commoda semper ingens, & paterna est, eamque assiduam, & singularem, ac quotidie augescentem considero, spes omnino constans duraturæ felicitatis affulgere videtur; Et si diuinæ placet, affirmauerim nos, cum habeamus Principem, cui parem seu dignitate, seu sapientia quemuis alium cœteræ nationes obijcere non possunt, dissimilem quoque tot inter mala, sortem, hoc est, meliorem, beneficio Principis habituros. Ex quo propterea factum est, vt audacior hodierna luce ipse extiterim, mentemque pristino metu exutam firmauerim. Sic proinde Vos Auditores quamuis audituri sitis atrocissimi humanæ naturę hostis terrificum nomen sæpius iterari, omnem procul timorem habetote. Gratia enim ipsa cœlestis, vt spero, aura-

auraque propitij Principis à tam diro, immanique affectu præstabit incolumes. Cuius quidem, vt ad rem veniam immanissimi affectus; atque horrendi; dum extremam superficiem, ac vt ità dicam corticem ipsum, prima fronte perpendo, non obscura valdè manifestatur imago; at verò dum hoc primo claritatis velamine, quod ei effectus conciliant remoto, illius naturam, internamque ideam exquiro, totus obscuritate plenus, tenebrisque plusquam Cymmerijs obuolutus repræsentatur. Quod fortasse fuit in causa, vt antiquiores doctrinarum magistri de hac materia veluti de re quadam notissima, vt multi volunt; vel vt verisimilius mihi videtur, tamquam de re arcana, & abditissima nihil, aut parum ediderint; quasi non posset, aut non deberet longiori oratione describi, sed Pythagoricorū more magna potius, & obscura breuitate indicari. Quorum propterea defectum, seu vt melius dicam mysteriosam taciturnitatem, ac breuiloquentiam supplere volentes præcedentis sęculi quidam insigniores Medicinæ Proceres varias in medium attulerunt Contagij, hoc est affectus per contactum acquisiti definitiones, quibus intermedijs ea istius affectus natura, quæ tam diù quasi sepulta latuerat, elucesceret. Hinc aliqui dixerunt contagionem esse productionem eiusdem in alio; Aliqui esse transitum seminarij ab vno ad aliud eandem valentis ex vi propriæ naturæ læsionem inferre. Nonnulli contagium definiuere communicationem morbi factam à corpore in corpus; Quidam verò esse id, quod alteri præstatur dum passum fit eiusdem speciei cum agente; Et alij præterea esse affectum dixerunt, qui ex contactu contrahitur, nec totum semper corrumpit, & à putredine venenosa certæ formæ ortum trahit suum. Quas definitiones, seu potius descriptiones,

& alias

& alias forsan consimiles meum non est in tanta temporis angustia examinare, cui sufficit illis relictis antiquiori non tantum, sed vt existimo etiam meliori acquiescere, dico Fracastorianæ. Vir enim iste quemadmodum in Syphillide Musas habuit mirum in modum fauorabiles, ità in Contagij, Contagiosorumque morborum natura exprimenda Apollinem habuit peculiariter afflantem. Quapropter acutè valde Contagionis naturam perscrutatus in eam tandem deuenit sententiam, vt non alio modo definienda veniret, nisi per consimilem quandam mixti secundum substantiam corruptionem de vno in aliud transeuntem infectione in particulis insensibilibus primo facta. Est siquidem contagium mixti secundum substantiam corruptio, quia contagionem accepisse aliquem minime dicimus eo quod calefactus ab aliquo fuerit, aut vitiosus factus, nisi forsan per transumptionem, sed tunc solùm, cùm infectio non circa accidentia, sed circa substantiam mixti versatur; Et ità versatur, vt de vno in aliud transiens consimilis in vtroque subiecto tam in eo, in quo contagio fit, quàm in eo à quo emanat reperiatur: quandò contagem tunc factam dicimus, cum simile quoddam vitium vtrumque tetigit extremum; qua ratione pereuntes ex veneno hausto infectos quidem fortasè dicemus, & ea quæ in aere simpliciter putrescunt lac, carnes, & reliqua corrupta sanè vocabimus, contagionem verò passa nequaquam, nisi & aer ipse corruptus consimiliter fuerit. Debet autem huiusmodi infectio non quomodocumque progigni ac communicari, sed à particulis insensibilibus primum incipiendo ad manifestam deinde sensibilemque, ac apparentem mixti corruptionem deuenire, vt excludatur à contagionis natura corruptio mixti, qua totum ipsum destruitur secundum

quod

quod totum eſt, minimè ſecundum inſenſibiles particulas, qua ratione cum domus aliqua ob alterius viciniæ domus incendium ardet, ac comburitur; talem corruptionem nequaquam contagionem vocamus; ſed combuſtionem, quia nimirum nec infectio in particulis minimis, & inſenſibilibus paulatim putrefaciendo adeſt, nec ab ijs primo incipit, vt infectionis propria ſignificatio videtur importare, ſed ſenſibiliter procedens magnas ſtatim inuadit partes & manifeſtiſſimo corrumpendi modo ad deſtructionem conducit; ſecus ac faciat contagium, quod lateinter operando minimas primum occupat particulas, & ab ijs in maiores, & nobiliores procedendo, quaſi per latebras, & occultè ſubintrans, prius ſæpe ſæpius vitæ arcem ſubit, occupatque, quàm in extremis corporis viuentis confinijs ſui ingreſſus ſenſilem aliquam (de peſtifero præſertim loquendo) manifeſtationem effecerit. Quid vero in huiuſmodi infectione communicetur, qualitas nimirum, an corpus, quod in controuerſiam ponitur apud Doctiſſimos viros; ego iuxta præhabitam de contagio definitiuam doctrinam, corpus tranſmitti, non nudam qualitatem, & ſpiritalem tantummodo aſſeuerarem, ſed corpus re vera tenue adeo, ac ſubtile, vt noſtrum viſum effugiat, & ad atomorum, ac miaſmatum non minus naturam, quàm nomenclaturam accedat. Sic etenim corpuſcula iſta, quæ labem deferunt, & labefactata infectionis communicationem ab vno in aliud traijciunt tali nomine à pleriſque philoſophantibus donata fuerunt, tamquam ea, quæ inuiſibili quodam aſpectu hinc inde commeantia, inuiſibili pariter modo quod in primo reſidebat ſubiecto, in ſecundo faciunt admirabiliter infectione communicata reſplendere. Eleuantur autem corpuſcula hæc, & inſenſibiles vapores ex minera

B pu-

putredinosa prioris infirmi, atque efficacissima energia præditi non dissimilem apti sunt inferre putrilaginem in consimilia, sibique analoga corpora, tametsi, quod multis parit admirationem, per media transeant, in ijsque aliquando commorentur, nulla eis impertita putrefactione. Tanta enim est huiusmodi vaporosi corporis tenacitas, & in subtilitate visciditas, vt diù propriam naturam retineat, & nisi magnum obstet contrarium, vt ignis præcipuè est, & Aquilonaris aura, difficillimè primæuam à sua origine comparatam efficacitatem amittat, deperdatque. Et si autem ad aeris speciem corpus istud talem præstans infectionis communicationem accedat, non semper tamen, & in omni contagio æqualem retinet constitutionem, consimilem possidet tenuitatem; quia nonnumquam ad aqueam appropinquat naturam, & potius humoris, quam vaporis effigiem repræsentat, vt in illa contagione, quæ in contrectandis carbonibus, vel bubonibus vlceratis expullulat, accidere verisimile est; in qua non vapores tantummodò, sed virulenti etiam humoris portiones aliquæ communicantur, vt de contagio scabiei tum Aristoteles, tum Alexander Aphrodiseus in suis Probl. docuerunt: id quod, & in morbo gallico, & alijs fortasse huius generis morbis quandoque contingit, in quibus vnà cum vaporibus portio etiam humoris tabifici impertitur: cum tamen verissimum sit, quod vt plurimum infectio contagionis præstatur mediantibus vaporibus, spiritibus, miasmatis, & inuisibilibus prorsus corporibus: à quibus insensibiles primum particulæ oppetuntur; insensibilis tabo communicatur; atque insensibiliter quasi non minor destructio, ac ruina secundo infertur subiecto, quàm in primo præfuerit, extiteritque; immo nonnumquam tanta est vel horum miasmatum ener-

gia, vel subiecti inficiendi dispositio, vt maior, ac celerior generetur corruptio in hoc, quàm in illo. Neque mirum alicui videri debet, si in huiuscemodi vaporibus tanta reperiatur inficiendi vis, atque efficacia, quia non ex simplici putredinosa minera, sed ex alta, conclusa, & venefica prorsus eleuantur. Humores enim qui in peste labefactantur siue sint alimentales, siue excrementitij, ad talem putredinis excellentis gradum perueniunt, vt, Gal. auctore, & experientia teste, veneni vires adæquent; quia nimirum eorum putredo non ordinaria est, & superficialis tantummodo, sed profunda valde, & ad nectareos etiam succos vt plurimum pertingens; neque tantummodo secundum partes, vt dicunt, sed absoluta vndequaque, & secundum totum, ac proinde tam maligna, & venefica, tamque naturali calori ad interitum vsque implacabiliter infensa. Cum etenim in huiusmodi putrefactione à putredinali calore talis fiat mixti in miscibilia dissolutio, vt noua aliqua substantia generetur, cui calor prædictus putrescenti mixto dissentaneus existat consonus, vt patet de vermibus, ex quorumdam putredine orientibus; hinc fit, vt hęc noua substantia à calore preternaturali in humoribus ipsis sortiatur naturam humanę planè contrariam, & alienam, tamquam contrarij, & alieni caloris fructum, & ratione indutæ contrarietatis subeat veneficā vim, à qua prodit aura illa virulenta, quæ cōtinuò cor impetit, & animal ad mortem subeundam disponit; ratione scilicet magnæ excitatæ corruptionis cum dissolutione pristinæ substantiæ, & generatione recentis æquè vitali auræ aduersæ, ac naturali calori existat putredinalis cōtrarius: ex qua naturarū diuersitate cōtrarietas oritur virulenta, cum contrariorum proprietas sit contentio mutua, & violenta destructio. Hinc propterea

 vbi

vbi talis reperitur putredo, quæ non expullulant inimicitiæ signa? ardet obsessus modò, modò algidus deprehenditur, faciem habet horribiliter immutatam, anxius hinc inde se iactat, siti excruciatur, de inappetentia conqueritur, hinc erumpunt bubones, illinc parotides, atque carbunculi, ac ex toto corpore sæpe sæpius variorum colorum exanthemata conspiciuntur emergere; naturę quidem pugnantis, sed multo magis virulenti humoris opprimẽtis argumẽta. Sed vtinam ibi gradus cõsisteret putredo ista, & quẽadmodum in ordinarijs malignis febribus, & pestilentibus sine peste vocatis contingit, intra fines afflicti corporis contineretur. Non hoc solo triumpho contenta est contagiosa pestilitatis putredo, sed alias perquirens victorias ab oppresso, vel obsesso in alios indicibili modo procedẽs vbique pugnat, & quod peius est vires acquirens eundo, quos apprehendere valet, suoq; hostili certamini subijcere, vbique expugnat. Vbique profectò tam in malignis, quàm in pestiferis, & contagiosis insimul febribus reperitur virulenta putredo, ac venefica contrarietas; non vbique tamen reperitur propriæ venenositatis communicatio; quia in illis sanè vt in istis inuenitur summa putredo, eaque viscida, sordida, interanea, & conclusa, sed in contagiosis prǽterquamquod conditiones istę efficaciores, atque intensiores reperiuntur, illis insuper conspiciuntur adiunctæ tenuitas, penetratio, ac perfectior commixtio; quibus mediantibus seminaria à tali eleuata putredinosa minera, non solum tamquam sordida conspurcant, atq. vt viscida adhærent, sed tamquam tenuia subleuãtur, tamquam penetrantia in propinqua corpora se intrudunt, & veluti optimè elaborata minimè de facili euanescunt. Quibus verò modis non in huiusmodi solùm febribus, sed in quacumque etiam

Peste, vbi non adhuc accenso in vitali arce febrili caumate contagium reperitur, alijsque contagiosis affectionibus ista fiat infectionis communicatio, de qua re apud Asclepiadas perquiritur, quatuor ego apud illos inuenio modos expositos. Vnum quem dicunt fieri per contactum, alterum quem ad distans appellant, tertium quem per fomitem vocant, & quartum qui per imaginationem fieri à nonnullis speculatiuis asseritur. quo veluti solum imaginario, aut tantummodo faciliorem ab alijs inducendam infectionem conciliante (mirum enim quantum possit apprehensio) à nobis derelicto, tres priores in considerationem adducantur. Est ergo primus per contagionem inficiendi modus, quando per contactum immediatum duorum corporum ab vno in aliud mediante tali ahæsione infectio transit, & labes, vt in vua, vel pomo marcidis vuuam, vel pomum illæsos contangentibus, & marcorem communicantibus, atque in dente, & spuma canis rabidi, qui membrum illud inficit quod mordet, accidere conspicimus. tale enim contagium, & inficiendi modum nemo est, qui non videat per contactum fieri, & duorum corporum immediatam adhærentiam celebrari. Non ità euenit in secunda specie, quæ ad distans dicitur, & per medium aërem exercetur: quandoquidem nec infectus, nec infecti quidquam vel panni, vel fomes quilibet sanum tangit, sed, solo deferente aëre, vnius labes, & inquinamentum alteri impertitur; id quod, & in maligna ophthalmia contingit, in phthisi, & in peste ipsa; & præsertim hac nostra, in qua simplex etiam habitus labefactat, mediante nimirum exhalatione quarũdam particularum ex male affectis, & coinquinatis oculis, pulmonibus, & corporibus, in sanos oculos, pulmones, & corpora commigrantium. Tertia

de-

demum contagionis species, & inficiendi via ea est, quæ per fomitem dicitur, & mediantibus illis materijs, quæ aptæ sunt cōseruare ea seminaria, quæ à primo emanant, celebratur, & fit; vt cum panni lanei, laneæque vestes, ac lectuli, & similes res porosæ ab infecto aliquo contrectatæ, nonnihil talis læsionis recipientes, alteri adhuc illæso impertiuntur, qualiter apud Cæl. Aurel. de sartrice quadam fit mentio, quæ inde rabiem contraxisse scribitur; quòd vestis suendam fimbriam à cane rabido conspurcatam, & lacerantis canis labem conseruantem, momordit. Sic inter reliqua marcorem proprium communicare possunt, & solent lepra detenti; ad quam propterea euitandam, non solum docent Sacræ paginæ in Leuitic. aufugiendum contactum eorum corporum, quæ lanea, vel linea, aut pellicea sunt, atque etiam stamina, & subtegmina quæcumque, sed insuper desquamandos leprosorum parietes, & noua calce oblinendos imperant, vt omnis abominabilis illius morbi remoueatur fomes, omne tollatur recentis illinc repullulaturæ infectionis periculum. Tale præterea, vt alia omittam, in hac per Italiam grassante pestifera lue reperitur contagium; immo non reperitur tantummodo, sed, quod peius est, caussa illius existit, origo, & principium; atque vt summatim dicam illud prorsus est, quod eam produxit ab initio, quod in præsentiarum conseruat, quodve, nisi extinguatur, in futurum conseruabit, augebitque: concurrentibus insuper ad talem propagationem vtroque altero contagio, per contactum nempe, & ad distans, tamquam ijs, à quibus in propinqua corpora transfertur tabifica labes, dum ab eo, quod per fomitem exercetur non in proximos tantum, sed in longinquos etiam locos ad homines corrumpendos vitiosa, ac deleteria seminaria

de-

deportantur. Hinc propterea summopere collaudanda venit nostrorum Principum sedulitas in auertendis à suæ ditionis confinijs quibuscumque supellectilium generibus ab infectis locis prodeuntibus, & omni cum simili gente commercio interdicto in repellendis, indeq; repulsandis cuiuscumque sortis animalibus, & hominibus. In qua adhibenda cautela, vt Principum maximus, ità principem obtinet locum Pontifex Summus Vrbanus, vnàque cum ipso Eminentissimus Cardinalis Barberinus, qui nulli parcens labori, diu, noctuque inuigilat in decernendis ordinibus, in machinis præparandis, inque aggeribus construendis pro tanti draconis incitato cursu ad Vrbium maximam inuadendam auuerruncando. Quapropter dum communem sapientissimorum Principum, & Rerump. diligentiam in isto per fomitem auertendo, euitandoque contagio, tum ante Pestis aduentum commercium prohibendo, tum eadem grassante morbida corpora ab incolumibus segregando contemplor, non possum non admodum admirari opinionem quorumdam alioquin doctissimorum virorum, qui aduersus communem Medicorum scholam, & Principum ferè omnium vnanime decretum; immo aduersus experientiam ipsam, si non omnino inficiari tale contagium, infirmissimam saltem habere efficaciam, affirmare audent. & quod maiorem admirationem parit, negantes isti præsens pestilitatis genus, quod modò per Italiam grassatur inde originem sumpsisse, & propagationem recipere, diligentias prædictas tamquam inutiles vituperant, commerciorum prohibitionem veluti humanæ Reipubl. perniciosam condemnant, & Lazaretorum institutionem tamquam infirmorum carnificinam accusant. Sed quæsò videamus si quas habent rationes, vel vt melius dicam

vana contorctaq; sophismata. Magnus vniuersalisq; morbus, inquit, vt Pestis est non aliunde, quàm à magna, vniuersaliq; causa originem trahere valet, ac dependentiam; tale profectò non est contagium per fomitem, vt potè in minimo indusio, in exiguo pannulo, aut alia consimili vix aspectabili re ab illius assertoribus constitutum; à tali igitur efficacitate ablegandum, & à causarum Pestis catalogo remouendum. Præterea quomodo explicabile, ac multò magis credibile est, in insensibili corpore, in emortua materia, tam diù latere labem illam veneficam, & ab ea tot homines, tot Ciuitates, tot Prouincias infici, ac irreparabili modo labefactari? Insuper quis non videt, si hoc verum esset, maiorem deberi populorum stragem excitari in fine huius Contagij, & Pestis inde prouenientis, quàm in principio, cùm minus disseminatum illud est, atque expansum? Verisimile siquidem est ab initio quādo fomes pestifer in paucioribus reperitur, pauciores etiam debere mori, quàm in fine, quandò vndequaque seminaria illa contagionis dispersa sunt, & nullus ferè non est, vel locus, vel homo in quo ea non reperiantur intrusa; & nihilominus multi, in principio cuiuscumque pestis, & huius præsertim, de qua nostra est consideratio, commoriuntur, plures in augmento, quam plurimi in vigore, & pauci valde in fine, & declinatione; cum tamen eo maior deberet esse intereuntium numerus, quò maior est contagionis extensio; quæ cum in fine magis, quàm in alio quocumque tempore latius vigeat, tunc quoque valdè latius deberet mors sua imperia exercere; eo vel magis, quòd cum ex putredine oriatur contages; & putredo sit motus naturalis, vt Auerr. docet, isque sit in fine velocior, quàm in principio, velocior quoque deberet esse, atque sæuior eius
tunc

tunc progressus, & impetus; quod tamen nec accidere cõperitur, & si accideret nullus vmquam pestilentijs finis imponeretur; nisi omnibus emortuis, ac de medio sublatis hominibus. Vlterius si contagium per fomitem vnà simul cum alijs contagionis speciebus posset esse causa ipsius pestis, semper Germania, Gallia, aliæque consimiles Regiones essent à peste contaminatæ, cùm ibi frequenter tale contagium reperiatur; quod tamen nequaquam contingit: eo quòd facillimè, & quàm citò talibus in locis contages obtruncatur, atque vix nata extinguitur, vel vlterius serpere impeditur; quia nimirum alia non accedit vniuersalior causa, & solum contagium non est ex se sufficiens ad pestem, morbum vniuersalem, & communem, generandam, ampliandamque. Et ideò cognoscentes hoc perspicaces illi populi, nec mutuas consuetudines, atque commercia prohibent, nec infectorum rigorosam, vt nostri, segregationem constituunt, sed nulla ferè habita cautela ad euitãdum id, quod perinde quasi ac mortem ipsam auersamur nos Itali, solo contenti sunt nescio quodam signo super ianuas contaminatorum imposito, & simplici baculo colore aliquo oblinito ab ijs deferri solito, qui vel infectionem habent in se, vel infectis deseruiunt; vt qui vult, possit illorum accessum, istorum verò consuetudinem euitare. Ad hæc cum non sit maior ratio quò ad essentiam de contagio quando apprehendit vnum, ac cùm tangit multos: si quando tangit multos facit pestem, ergo etiam quando vnum solum, vel duos, vt ab initio accidit; sed hoc est falsum, cum eo tempore non sit morbus vniuersalis, ergo falsum etiam est, popularem morbum, & perniciosum ab eo posse generari, & produci. Præterea si ab huiusmodi causa pestis hodierna proueniret, quomodo fieri pos-

set,

set, vt quis è Lazaretis sanus egrederetur, vbi maximè viget pestilens fomes? ac qua ratione contingeret, vt cùm ijsdem vestimentis cum quibus infectus quis ad talia loca proficiscitur, sanitati restitutus, domum propriam regredeatur? vt omissum faciamus tot vespillones, & ministros incolumes permanere vndequaque ab huiusmodi fomitibus circumseptos. Alia ergo perquirenda, recognoscendaque causa est tanti mali, quæ communis sit, & cum morbo vniuersali proportionem obtineat, quam proportionem cum reperire non liceat iuxta Hipp. doctrinam in lib. de Nat. Hum. & de flatibus, nisi in aëre; hinc oritur, vt illum non aliarum solum pestium, sed huius præsertim, quæ in multis Italiæ Regionibus debaccatur, effectorem constituant. Vel scilicet quia sit in proprijs qualitatibus à naturali sua, & humanæ naturæ conuenienti sympaticaque temperatura commutatus, vel quòd verisimilius credunt ab nullam in ipso apparentem exoticam alterationem, quia à Cælestibus Orbibus, vnde omnis virtus nostra regitur, ac gubernatur, vt magnus Aristoteles pronuntiauit in Metheoris, maleficam recipiat qualitatem hominibus infensam, & ijs præsertim, qui hostilibus praue influentium syderum radijs è directo percutiuntur, quales vsque adhuc extitere quàmplurimi Cisalpinam Galliam, atque Aemiliam, & Hetruriam incolentes. Neque sine probabili ratiocinio id contigisse asseritur, cùm anno 1628. eclypsis ☽. fuerit obseruata, in cuius erecta figura Saturnus angulum malè occupans pestem minitabatur, vt ex Astronomorum monumentis, & præsertim ex Ptholom. in secundo Quadrip. elicitur; ex quibus forsan alias syderum connexiones, & aspectus ab hominibus, idē malū portēdentes obseruatas fuisse, non deerunt, qui affirment: & si ij desint obseruato-

tores, non deficiunt saltem manifesti morborum euentus hanc obscuram, & prorsus abditam,& arcanam in aerem à Cælo qualitatem introductam ; demonstrantes: quandò vt sæpissimè audiuimus, in singulo quoque primo lunę quadrante contagiosus iste morbus vehementius inualuit, & plures, quàm alio tempore, si infirmi erant interfecit, si verò sanitate fruebantur, infecit: euidentissimum inditium huiusce morbi depēdentiam non aliundè, quàm ab aere astralium viriū delatore suam trahere originem. Quapropter huius tantum habendam esse rationem exclamant, nec cum tanto hominum detrimento prohibendas esse Ciuitatum, ac ciuium ad inuicem consuetudines, & commercia. Veruntamen quibuscumque non obstantibus, falsam omninò existimamus huiusmodi opinionem, tamquam chimæricis fundamentis innixam: verissimam è contra communiorem sententiam veluti non rationibus solum firmissimis, sed experimentis innumeris stabilitam. Quæ experimenta, etiamsi omnis ratio deficeret, cuicumque deberent persuadere veritatem istam; cum vituperabile sit, & intellectus quædam infirmitas; rationem quærere, & sensum dimittere, vt Aristoteles in octauo Phys. & primo Cæli affirmat. Manifestat autem sensus ipse contagionis in hac efficienda Peste principatum; quando nulla est ciuitas, nullum oppidum, nullus vicus, immo nulla domus, quæ suæ cladis initium, & propagationem non à contagio recognoscat. Quod contagium, qui potuit, aut sciuit euitare, euitauit etiam lethalem inquinationem; vt aliquibus contigit Ciuitatibus, & alijs locis coinquinatarum Regionum, atque integris familijs in Vrbibus, & castris ab huiusmodi lue oppressis degentibus: quæ intra propriarum ædium cancellos, ab omni ægrotātium consuetudine remotam vitam degentes,

tes, seseque à contagio fomitis, & contactus diligentissimè custodientes, immunes à populari labe extitere, nullamque contraxerunt ab vniuersali clade vulnerationem; & si aliquæ in communem calamitatem incidere, æquè ac alij propriæ indiligentiæ acceptam referunt. Si ergo nullus non negat veritatem istam, & quilibet suæ calamitatis originem ab impertita per contagium infectione, vel suæ incolumitatis præseruationem ab adhibita diligentia in contagione vitanda, & auerruncanda, vt Ferrariensibus præcipuè accidit, qui bis in suam Vrbem subingressam hanc feram obtruncarunt, recognoscit; quare aduersus communem hominum sensum, ac vniuersalem approbationem, debent contagij istius efficacitas, atque energia denegari, & eius loco per aerem volitantia acuminata miasmata perquiri? An falsitatis insimulabunt tot sapientissimos Principes, tot prudentissimos Magistratus, tot doctissimos Medicos, tot demum ingenuos cuiuscũque sortis homines, qui veritatem hanc obseruarunt, cognouerunt, & vt vulgò dicitur manu tetigerunt? Nequaquam profectò deberent, eo vel maximè, quòd vniuersalis causa huius pestis ab aduersarijs, vel allata, vel afferenda subsistere minimè valet, vt præter experientiam ipsam variæ etiam rationes, & solidissimæ coniecturæ persuadent. Non enim potuit esse caritatis annona, vt multi putant, quia hæc valdè maior alijs temporibus viguit, quàm præsenti anno; & in multis locis, vbi nullæ fuerunt de alimentorum, vel quantitate, aut qualitate querelæ, non minori sæuitie debaccata est, ac debaccatur pestilitas ista, quàm eo loci vbi aliquatis extitit commeatuum, ac cibariorum, pationumque defectus. Non etiam aer constituendus venit calamitatis huius fons, & origo, quia in eo minimè visa est continuata aliqua præternaturalis in-

intemperies, & præsertim calida, & austrina, quam præ reliquis ad pestem progignendam accomodatiorem communis tradit cum Præceptore Hippocrate Asclepiadarum consensus. non præterea visus est nebulosus, aut turbidus aer, sed potius serenus, & vndequaque temperatus, atque ad producenda, conseruandaque animalia, non destruenda aptus, dispositusque. & si quæ forsan alicubi illaudabilis viguit constitutio, profectò non vbiq; talis, vel viguisse, aut vigere fingi potest: cùm tamẽ ex aduerso nullus non sit locus, siue in montibus, & collibus, siue in planitie, & conuallibus positus, seu ad Austrum, vel Aquilonem, seu ad Orientem, vel Occidentem conuersus, in quo si optima non adfuit custodia, pessima non sit introducta epidemia. An dicent per aerem occultam quandam, & prorsus arcanam qualitatem à cœlestibus orbibus fuisse disseminatã, eaque mediante humorũ putrefactiones in hominibus excitare, pestem efficere, & vitali auræ extinctionem moliri? Subtilissima responsio, sed naturali Philosopho, cui ad cælestia eos non conuenit effectus reducere, quos in sublunaria possit referre, parum digna. Quamuis enim reperiri nonnumquam posse qualitatem hanc in aere non negauerim; quæ tamen est ratio cur hac tempestate huiuscemodi qualitas, quam per vniuersum aeris corpus dispersam æqualiter esse verisimile est, magis hunc, quam illum apprehendat, magis vnam regionem, quàm aliam, & in ea regione multas inficiat ciuitates, & villas, aliquo, vel Castro, vel suburbio illęso remanente? immo cur in eadem Vrbe Monasteria relinquit intacta, plures domos benè custoditas tametsi inter infquinatas non ferit? atque tot infirmorum ministros inuadens, eos solum qui à longè consistunt, non attingit? An fortasse dicent non fuisse in monialibus illis, & alijs consimi-

milibus ob magis accuratum viuendi modum, dispositionem ad huiusmodi morbum contrahendum? sed hæc etiam responsio difficultates non tollit: preterquamquod enim verisimile nõ e ſt, in omnibus ad vnum talem adesse ineptitudinem, cur ea tantummodo in ijs præsertim animaduersa est, siue Religiosis, siue alijs, qui à contagionum periculis semoti, popularibus calamitatibus sese non immiscuere? Profectò, vel ratiocinio predita est qualitas ista, vt potè quę parcere voluerit benè custoditis, alijs verò quamuis sub eodem cælo, & in eadem via habitantibus, quia non fuere tam cauti, ignoscere neglexerit; vel alia consignanda venit effectus huius manifestior, ac rationabilior causa, videlicet contagium; eo vel maximè, quòd aduersariorum argumẽta eius efficaciam minimùm prosternunt. Primum namque argumentum perbellè concluderet, si de effectu vniuersali, & vniuersaliter vt ità dicam, & simul producto, non particulariter, & successiuè nostra esset locutio; quia re vera inter causam, & effectum proportio debet intercedere: modò pestis hæc non fuit simul, ac in eodem instanti, & tempore in plures homines, ac vniuersum populum introducta, sed paulatim ab vno in alium successiuè propagationẽ recipiens actualem vniuersalitatem acquisiuit; eiusque propterea causa; videlicet contagio, vniuersalis dici potest, non secus, ac paruus ignis cùm paulatim serpẽdo vniuersam ciuitatem comburit, ac vnà morbida facta pecus, dum totum corrumpit ouile, & cum ad vnius militis stationem, vt ex secundo Poster. cap. vltimo elicitur, omnis stat militaris turba, & exercitus. Non ergo inconuenit à particulari principio, quod vires acquirit eundo, vniuersalem produci effectum, & à minimo cõtagionis fomite pestiferum ignem posse accendi, vt pluries accensum esse memoriæ

tra-

tradiderunt celebratissimi auctores. Ab araneæ enim tela pestilentibus fomitibus imbuta, & super manum cuiusdam viri decisa, non ne scribit Forestus in Belgio fuisse excitatam pestem? & ex cõtrectata chorda, qua peste necatorum cadauera ad sepulchra deferebantur, non ne ait Trincauelius fuisse Iustinopoli pestilẽtiam valdè atrocem exortam? vt eam omittam, quam Venetijs subpullulasse scribit Alex. Benedictus ab culcitram tempore pestis infectam, & septennio post in vsum reuocatam, aliasque nõ paucas, quæ à particulari radice ortum traxere suum, vt ea fuit quam Liuius ex matronarum veneficijs, & Dio ex venenatis acubus in Romanos inuectã fuisse narrãt, quæque Venetijs olim fuit excitata, vt Greuinus, & Cardanus referunt, à scelestissimis quibusdam hominibus hostium anulos venefico contagiosoque liquore illinentibus, vt etiam hoc anno apud Mediolanenses, & non multò ante apud Lugdunenses saltim quo ad propagationem accidisse comperimus. Neque inexplicabile, aut incredibile est, veluti secundum supponit argumentum in insensibili aliqua, ac inanima materia, posse labem hanc virulentam cõsistere, & in plures, ac propemodum infinitos homines propagari; quia etiam odores, fœtores, fumus ad plures annos in accomodata materia latitant, & conseruantur; Et quod de propagatione subiungitur veritatem haberet, si transitus solum de pãno in pannum, & ab inanime ad inanimatum corpus, non autem à fomite in hominem exerceretur. Primo siquidem modo vires progrediendo amitteret venenum illud; verùm in homines incidens fermentationem recipit, & si quas perdiderat vires iterum colligit, reassumitque; immo adeò illas reassumit, vt nisi Principum diligentia subtraheretur materia, vel ab aliqua extrinseca causa seminaria illa extinguerẽtur, num-

quam

quam finem reciperet eius impetus: Et vt optimè concludere videtur tertia obiectio, multò plures perirent quando propè finem quatuor millia hominum v. g. laborant, & latius dispersum est contagium, quàm ab initio cum pauciores ægrotabant, & angustis terminis detinetur venefica labes; quod tamen nequaquam cõtingit; non quia aëris praua constitutio cessauerit, cùm numquam ad fuerit, sed quia vt ait Cardanus cacochimis, & debilioribus corporibus ab initio Pestis de medio sublatis, fortiores remanent homines, & ad labem contrahendam, illiq; succumbẽdum ineptiores; vel quia cœlestis aliqua virtus aut aliud potentissimum agẽs miasmata dispergit, & corrumpit, vt de peste Cairi refert Prosp. Alpin. & Io. Leon. quæ Sole Leonis signũ occupãte, euanescit, vel quia subtractio pabuli, & cõtaminatarum rerum combustio vlteriorem progressum remoratur. Ex quo emanat, vt Doctissimus Mercurialis animaduertit, vt his temporibus nõ multum perdurent pestilentes constitutiones, secus ac retroactis sæculis contingebat, quando ob contagionis per fomitem non perspectam naturam, ac proinde non subtractam, aut expurgatam inquinamenti materiam, vt nunc fit, ad plures annos latissimè diuagatæ incredibilem hominũ stragẽ efficiebãt. Quapropter nihil prorsus concludit ratiocinatio ista, vt parũ etiam roboris quæ quarto loco proponitur in se continet: Galli enim, Germani, Angli, Asiatici, & si qui alij populi sunt nõ adeò, ac Itali contagionem pertimescentes, vel sub climate degunt, & cœli temperatura, qualis frigida est, & sicca, ad pestifera miasmata, & eorum matrem putredinem effugandam accomodata; vbi proinde quamprimum refrangitur eius impetus absque tot cautelis in Italia magis calida, & humida adhiberi solitis, vel propriæ incuriæ pœnam dantes,

con-

continuam in ijs locis vbi nulla adhibetur custodia pestem experiuntur; eam tamen, vel ob acquisitam cum tali veneno consuetudinem leuioris energiæ, & malignitatis, quàm in alijs locis, vbi exotica est talis fera, & prorsus ignota; vel ex sola putredine enatam, quæ tàm feraliter contagiosa non existit, vt hæc nostra, quam omnium pessimam subtilissimus Cardanus agnoscit, & buboniam appellat lib. de Prouidentia ex Anni Constit. vbi eam distinguit à peste, quæ ex putredine cibariorum, & ab ea, quæ ab aëris vitijs ortum ducit, cuius generis eæ sunt, quas vt plurimum iam enarrati populi perpetiuntur. Quintum præterea argumentum futile quoque, ac vanum existit; quia tametsi nomen pestis videatur significare illum tantummodo morbum, qui mortiferè quamplurimos apprehendit, non propterea tollitur, quin labes illa, quæ vnum, vel paucos exitiosè afficit, & multos taliter afficere apta est, pestis nomen non mereatur, cùm habeat summum putredinis gradum, & communicabilis sit, quàmuis actualiter non communicetur, vt Doctissimus Cæsalpinus olim huius almi cætus collega, alijque viri clarissimi animaduertunt, quemadmodum species solis ex Philosoph. sentẽtia etsi in vno indiuiduo consistens vniuersalis est ob aptitudinem, & homo quamuis non rideat risibilis est, atque arbor quæcumque iam primum expullulans arbor est, licet non perfecta, & omnibus numeris absoluta. Galenus autem, & alij Medicinæ Proceres cum ipso pestem definientes, non incipientem, sed iam factam descripserunt; & proinde nihil concludit argumentum. Quòd demum contra nostram, ac communem hominum sententiam in medium affertur, quamplurimos nempè inter tot contagionum fomites immunes in Lazaretis persistere, veluti prorsus falsum reijcitur, vt

D ex-

experientia manifestat non solùm in vespillonibus,& alijs ministris,sed in ipsisimet Medicis,& Chirurgis,in quos nō minus, ac in alios erumpit clades, & mors implacabiliter debaccatur. Et si qui sunt, qui illic vitam degunt incolumem,vel id prouenit ex bona eorum fortuna, secundum quam nacti sunt temperamentum, ac naturam contrahendo veneno inhabilem, vt fuit Athenagoras quidam Argiuus, qui à Scorpionibus non lædebatur, & Mithridates Rex, cui venena minimè aduersabantur; vel ex eorum numero extant, qui pestem perpessi, sanitatique restituti, ob expurgationem illius humoris, qui habebat analogiam ad pestiferum venenum,ineptiores sunt redditi ad eam iterum contrahendam. An validius erit, quòd pro aere adstruendo huius epidemici morbi causa ab Eclypsi petitum est argumentum, & à Lunæ Quadraturis desumptum? Nequaquam,nam si omnes supputentur Eclypses spatio centum annorum subsequutæ, earum aliquas peiores valde, ac magis pestem minitantes inuenire fas erit; à quibus tamen in quamplurima loca, vbi nunc fera ista grassatur nequicquam mali introductum est. Quod verò de Lunæ quadraturis subiungitur, humores tantummodo illinc commotionem aliquam recipere, non autem primam labis infectionem desumere, persuadet: Quod vt rationi congruum est, ob Lunæ in humida corpora prædominium, vt etiam in alijs morbis à quacumque causa ortis conspicitur, ità nihilum contra nostram opinionem, qua asserimus labefactionis seminaria aliunde prouenire, comprobat, concluditque: vt nequaquam concludere existimo, quòd ex Hipp. asserente morbum vniuersalem pendere ab aere, qui est causa vniuersalis, affertur; quia etsi talis auctoritas tantum potuerit apud multos præclaros viros,& præcipuè Altimarum

To-

Tomitanum, Ingraſſiam, Oddum de Oddis, & alios, vt quemcumque morbum tametſi communiſſimum, & perniciosiſſimum peſtis nomine inſigniendum negauerint, dũmodo ab aere non oriatur, tamen quia liber ille ſecundus de Natura Humana, vt etiã lib. de flatibus tamquàm Hippocratis genuinus à Galeno non reputatur, & ea propoſitio nimis anguſta ab eodem exiſtimatur, ideò argumentum tamquam inualido fundamento innixum parum nihilve afficit. vt ea omittã, quę in reſpõſione ad primum argumẽtum allata fuere, poſſent huic obiectioni pleniſſimè ſatisfacere. Ex quibus non ſolum patet, quàm temere noſtrorum Principum diligentiæ in commercijs cum infectis populis prohibendis, & in Lazaretis inſtituendis vituperentur; quippe quæ peſtiferi ignis concitatum curſum remorentur, eiuſque progreſſum quantum humanæ permittunt vires retardẽt, ſed etiam vnde haurienda prę- ſeruatio ſit à tam diro, tàmque inexorabili affectu, videlicet poſt Deum Optimum Max. ex diligentijs adhibendis in euitatione contagij, & extirpatione peſtiferi illius fomitis, in quo tam atrox venenum fouetur, ac conſeruatur; quæ profectò diligentiæ, ſi hæc peſtis ab aere, non à contagio oriretur, vanæ ferè eſſent; & quaſi inutiles; omniſque impendenda cura eſſet, ac diligentia in aere corrigendo, & ad antiquã ſimmetriã, & puritatem reducendo; cùm ex aduerſo in noſtro caſu aeris tantummodo habita ratione in illis locis, vbi peſtis, & contagium ſæuit pro infectione, quæ ab ægrotantium corporibus, & mortuorum cadaueribus oriri augerive poſſet auerruncanda, omnis pro præſeruatione Scopus in contagionis fuga conſiſtit, & noſtrorum corporum expiatione ab alijs humoribus, & excrementijs ſuccis, qui ad concipiendam putredinem, & venenatam labem reci-

 pien-

piendam aptiores exiſtunt. Quibus quidem Scopis partim attinet ad Principes ſatisfacere, partim ad ſubditos. Ad Principes nempè Regionum, ac Ciuitatum integrarum confinia, & ſubditorum corpora in antiqua incolumitate inculpatis alimonijs conſeruare; ad ſubditos verò, & priuatos homines ſuperiorum decretis religiosè obtemperare, infectos, & infectorum ſupellectiles aufugere, & optima inſtituta victus ratione repletionem, ac inanitionem declinare, &, ſi vlla adeſt humiditatis redundantia, eam à corpore remouere, & iuxta Gal. præceptum in primo de Diff. Febr. eius loco moderatam ſiccitatem introducere. Id quod, vt alia omittam, auxilijs deſumptis à tribus Medicinæ fontibus Diæta videlicet, Chirurgia, & Pharmacia obtinere non erit perdifficile. A Diætetico namque fonte addiſcent quis eligendus aer, quomodo in cibis, & potione aſſumendis ſe gerere debeant, qua ratione exercitia ineunda, & quieti indulgendum, quantum, quomodo, & quando dormiendum, vel vigilandum, quibus rebus ad communia deponenda excrementa, aut tardior proritanda natura ſit, aut velocior compeſcenda, & qua demum via animi paſſiones vel proſequendæ veniant, vel fugiendæ. A Chirurgico poſtea fonte hauriemus ea præſidia, quæ ſanguinis abundantiam tollere, quæue humorum impetum, & morboſam inclinationem ad nobiliores partes valent infringere, & ad viliora loca humorum onerantium receptioni quandoque deſtinata, auocare, qualia præcipuè ſunt cauteria, ſetones, & veſſicantia nuncupata. Ex Pharmacia demum, quæ non offeruntur remediorum numeroſiſſimę phalanges? hinc enim deſumuntur non ſolum ea præſidia, quæ aut leniendo, aut radicitus expurgando humores per ſeceſſum deturbant, vel per ſudorem, vrinam, vomitum, inſenſibilemque tranſpi-

ſpi-

ſpirationem, alioſque modos euacuant, ſed quæ inſuper viſcera corroborant, & venena, venenatamque putredinem naturali antipathia oppugnant. De quibus omnibus ex Medicina per huiuſmodi tria inſtrumenta ad hominis præſertim vtilitatem deriuantibus, longum eſſet, ac fortaſſe ſuperuacaneum velle nunc pro materiæ de qua agimus neceſſitate differere, eo vel maximè, quòd apud peritiſſimos viros pertractationem habeo, & quæcumq; pro peſtifera euitanda labe deſiderari poſſunt, iàm habuimus ante actis diebus ab Eruditiſs., Doctiſſimoq; Viro huius Almi Gymnaſij Medicinæ Practicæ eximio Profeſſore D. Vincentio Alſario Crucio ſub Methodicę Prouidentiæ titulo euulgatâ. Quapropter mihi ſat fuerit aliqua maioris momenti, ac non minùs ab experientia, quàm à ratione ad hoc declinandum contagium vtilia, vel ſaltem non inutilia comprobata, quàm breuiſſimè indicare: dico autem non inutilia, quia præter cuſtodiam adhibitam in euitanda languentium conſuetudine, atque eorumdem ſupellectilium fugam, vix quidquam repertum eſt ad hanc vſque diem, quod vtilitatem notatu dignam, vel ad præſeruationem, aut ad curationem huius atrociſſimi affectus attulerit; immò quòd peius eſt multa alexipharmaca maioris exiſtimationis, tam interna, quàm externa, & eorum omnium celebratiſſima Theriaca, vana non tantùm à multis ſunt deprehenſa; ſed noxia valde, & inſalubria, vt in multis præcipuè ex excellentiſs. Medicis Bononien. ad Lazaretum omni medicamentorum genere communitis adeuntibus, & citius forſan quàm alij multi inermes illuc tranſmiſsis, obeuntibus, apparuit. An forſan, quia theriacalia iſta remedia, & inunctiones ex ol. Magni Ducis, ex ol. Matthioli, & huiuſmodi cùm calida ſint, potuerunt obeſſe magis conſpicua hac

qua-

qualitate, quàm occulta innominataque virtute, secundum quam creduntur aduersus venena digladiari? ideoque efficaciora deprehenduntur hyemali hoc tempore, quo frigiditas viget, quàm præterita æstate, quando calor, & siccitas dominabantur? Habenda ergò ratio non venenositatis tantummodò, sed temperamẽtorum quoque particularium, constitutionis aeris, anni temporis, & consimilium, quæ in aliorum morborum præseruatione, vel curatione instituendis, considerantur. Sed Victus ratione omissa, à Chirurgia incipientes, clarum est in plethoricis corporibus, et vbi sãguinis excessus, vel etiam exiguus adest, phlebotomiam conuenire, ad eam materiam imminuendam, cui virulenta contagionis seminaria possent facilius adhærere; quandoquidem sicut non negandum est, ea etiam in sanissima corpora subintrasse, ità concedendum pariter est in illis hominibus magis inseuisse, in quibus maiorem inuenit dispositionem ad venenatam labem, & putredinem concipiendam, & eorum aliquos dereliquisse intactos, vt potè naturam obtinentes ad hoc recipiendum contagium minime habilem, idoneamque. Scimus enim ex Peripateticorum Principe, ac vniuersa Philosophorum schola non quodlibet agere in quodlibet, & actiuorum actum in subiecto bene disposito celebrari. Quamobrem non inutile est aliqualem sanguinis portionem extrahere siuè ex brachio, siuè ex venis hemorroidalibus, aut etiam per cucurbitulas pro vt Medico instituenti magis oportunum, atque conueniens videbitur. De cauterijs adhibendis nemo est, qui dubitet, cum experientia aliàs demonstrauerit, & nunc contrarium non ostendat, proficua admodum pro præseruatione fuisse, aut saltim non infructuosa. Vtilia autem audiui fuisse vessicantia in inferioribus corporis
par-

partibus, & præsertim propè inguina applicata, quibus medijs, vt à viris fide dignis audiui Medicus quidam Lucensis ad Lazaretum destinatus immunem se reddidit ab ea contrahenda labe, quam declinare alij non potuerunt, nisi stamneum quoddam, vel coriaceum tegumentum supra faciem gestantes continuò quasi personati incederent, quod cum Medicus ille, suffocationem inde persentiens, atque extimescens præstare non posset, excitatis vlceribus, (vnde si quæ accederent contagiosa seminaria foras eijcerentur) ac perpetuo dolore voluit potius se affligere, quã ineuitabili penè morti se exponere. Setones etiam in scroto excitandos non desunt clarissimi auctores, qui ad hunc finem commendent; at nihilominus remedium hoc sua natura dolorificum, ac per cõsequens quasi intolerabile experientia ipsa in hac præsenti calamitate tamquam perniciosum reiecit, quippe incurabilia vlcera inde prouenere, inflammationes, cancrenæ, mors ipsa. Cæterum dum de Chirurgicis adhibendis præsidijs cogitatur, omittendus non venit pharmaceuticorum remediorum vsus, immo cum illis indissolubiliter coniungendus: atque ideo, vel ante sanguinis missionem, vel subsequenti die lenitiuum aliquod medicamentũ exhibere conducit, & ab ipso proportionata præparantia, eorumque munere absoluto catharticum pharmacum electiuè superexcedentes succos deturbans; non quidem è metallicorum genere, vt sunt pillulæ arsenicales, mercuriales, antimoniales, & huiusmodi à nonnullis in hoc casu tametsi violẽtissimæ mirũ in modum commendatæ, sed potius ex vegetãtium domestica silua depromptum, vt præcipuè sunt rhabarbarum, agaricus, thamarindi, triphera persica, pillulæ Ruffi, & huiusmodi. Quorum administrationi succedant postea ea medicamenta, quæ

cor-

cordialia dicta siue interna sint, siue externa, ne dum venena oppugnare, & cor ipsum à quacumque venefica labe conseruare illæsum, sed vitali auræ non mediocre robur conciliare creduntur. Quæ quidem medicamenta, etiam si vniuerso penè medicorum aliorumque hominum consensu pro præseruatione à quocumque veneno, & pestifera lue commendentur, reuocenturque in vsum, non desunt tamen qui ea vituperare, ac tamquam non parum noxia in huiusmodi casibus reprobare præsumant, eo præsertim fundamento innixi, quod lib. 5. de simpl. med. fac. & 6. in 6. epid. scribat Gal. alexipharmaca auxilia esse media inter venena, & corpora, & propterea sicut prosunt venenis, pari pacto sanis corporibus obesse. Verumtamen cum idem Gal. lib. de Ther. tum ad Pison. tum ad Pamphilianum, & lib. 1. de Antidotis, & cum eo Auic. lib. de Viribus Cordis, atque celebriores alij Medici illa amplectantur, nequaquam timendum est ab eorum vsu, nisi forsan in magna quãtitate exhibeantur, vt idemmet Gal. loco citato 6. epid. com. 5. animaduertit. quà ratione exhibita theriacalia medicamenta, & ipsamet Theriaca ob summam eorum actiuitatem veniunt tempore sanitatis improbanda, minime vero in pauca, & exigua quãtitate; nam si ex eorum numero sint, quæ vel nutriendi insimul facultatem habent, vt citrum, acetosa, & huiusmodi, vel saltim parum actiuitatis possidentia præparandi tantum, ac corroborandi corpus, insimulque veneni vires infringendi vim obtinent, vt lapis bezaar, margaritæ, terra lemnia, terra sigillata, bolus armena, & consimilia cardiaca medicamenta, innoxiè etiam in magna dosi propinari possunt, vt inter alios præclarè distinguit Eruditissimus Mercurialis lib. de venenis, vbi arduam hanc difficultatem examinat, ac dissoluit. Quamuis

uis autem præsidijs istis non parua efficacitas concedatur ad arcenda venenata miasmata, atque cor ipsum corroborandum præseruandumque contra illorum insultus; attamen in illis adhibendis non solum pensitanda quantitas est, iuxta allatam distinctionem; sed insuper aduertendum, ne exhibeantur corporibus impurgatis, ac sine vlla habita consideratione ad assumentis temperamentum, ætatem, corporis habitum, anni tempus, aëris constitutionem, & huiusmodi: quandoquidem ijs exhibita, quorum corpora vel prauis, vel exuperantibus succis abundant, tales possunt humores ad cor deducere, ibiq; non mediocres obstructiones cum magno valetudinis detrimento excitare; & sine vlla habita consideratione ad ea, quę diximus propinata loco vtilitatis magnam noxam afferre, vt multis audio contigisse hominibus, qui hac præterita æstate sese adimplentes pillulis Ruffi; Theriaca, destillatis varijs, & alexipharmacis calidioribus, & consimilibus oleorum generibus se illinientes, citius valde, & magis irremediabiliter à contagione sunt apprehensi, ad interitumque deducti; quemadmodum illis ex aduerso euenit, qui vel temperatis cardiacis vtentes, vel calidioribus cum refrigerantibus benè commixtis, fęlicius aliquantò se præseruarunt. Et ideo ex tot, ac tantis remediorum generibus aduersus hanc belluam excogitatis, atque propositis; & apud rei Medicæ authores memoriæ traditis, ea seligenda veniunt, quæ vel temperata existunt, vt conf. hiacinthina, lapis bezaar, terra sigillata, cornu Cerui, cornu Monocerontis, acetosa, semina citri, & huiusmodi, vel si nimium ad caliditatem vergunt, aut æstiuo tempore omittantur, & solo hyeme reuocentur in vsum, vel cum conseruis rosarum, violarum, florũ cichor, borraginis, seu aliquo stillatitio algido liquo-

E re.

re commixta adhibeantur. Neque obseruare id tantummodo oportet in medicamentis, quæ per os assumuntur, sed in illis etiam, quæ exterius applicata vitalis auræ domicilium à contagionis periculis immune conseruare posse existimãtur, vt est ipsamet Theriaca, Mithridatium, ol. Magni Ducis, ol. Matthioli, ol. Communit. Ferrariæ, & consimilia inunctionum, ac linimentorum genera, cum quibus laudabile semper erit, vel acetum rof. vel aliquod ol. aut vnguentum refrigeratorium admiscere. Quæ cautela in conficiendis etiam sacculis cordialibus nuncupatis, & quibuscumque alijs medicamentis huius sortis debet præ oculis haberi, nec indifferenter quodcumque etiam celebratissimum præsidium reuocari in vsum. Sed quid de Arsenico, ac sublimato, deque sacculis ex illis, vel solis, vel cum alijs rebus fabrefactis, ac de argento viuo in auellanæ nucis putamine incluso, & supra cor gestatis dicendum? Non desunt vtique remediorum istorum commendatores, & ij quidem non minus numero, quàm fama percelebres; aduersus tamen hoc contagium eiusque sæuos insultus vana prorsus ea, ne dicam noxia (de Arsenico saltem, & Sublimato loquendo) demonstrauit experientia, quæ, vt iam supra innuimus, non aliud securius comprobauit arcanum quàm contagionis longinquitatẽ; immo hanc solam securam, cætera omnia lubrica valde, dubia, & incerta. Quia vero in ijs locis, vbi iam debaccatur contagium non omnibus licet se custodire perfectè, & intra proprias domos longè à consuetudine aliorum vitam degere; idcirco præsidijs saltem illis vtendum est, à quibus miasmata inquinatorum, vel per contactum, vel ad distans, aut per fomitem ad corpora accedentia quantum fieri potest arceantur, refranganturque: cuius generis præter amuleta nonnulla ab antiquis celebrata,

brata, videlicet, hyacinthum, topatium, sapphirum, agatam, rubinum, alicuius efficaciæ deprehenduntur existere odoramina, & inunctiones ex ol. de Iunipero, vel de spica, detentio in ore sulphuris crudi, & radicis gentianæ, dentifricia ex sale, corallis, chrystallo, cort. citri, irid. flor. mastiche, cypero, cinnamomo, & huiusmodi, quibus remedijs quosdam Gallos hanc labem curantes apud Venetos se præseruare audiui, sed multo magis quædam telæ lineæ cera, & aceto rosaceo, ac pulueribus quibusdam, & gummatibus alexipharmacis illinitæ, & suprà vultum, aliasque corporis partes delatæ; itemque spongiæ eodem aceto imbibitæ, & circa os tunc præsertim detentæ, cùm apud ægrotos, & in eorum cubiculis, vel communibus Lazaretis commorari necessitas cogit. quo etiam tempore, immo tota vigente tempestate non inutile foret singulo quoque die, aut saltē per interualla aliquod assumere bezaarticū medicamentū, vt, vno die dracm. 1. pillularum Ruffi, in quibus ammoniacum, quod expellendi ad extra vim habet, includatur. altero lapidem bezaar cum aqua scorzoneræ. 3. die confectionem hyacinthinam. 4. bolum armenam cum conserua de acredine citri. 5. parum theriacæ cum aceto rosaceo. 6. ius alteratum cum tormentilla, bistorta, scabiosa, sonco, & acetosa; rotula vna, vel duabus manuschristi cum perlis, superadditis, septimo portionem alicuius alterius antidoti, vt electuarij de sanguinibus, elect. de ouo Maximil. Imper. syrupi Angelici N. Massæ, antidotus Iacobi Ricci, & huiusmodi. 8. aliquod alicuius herbæ, aut mineralis chymicū extractum. 9. Iulapiū Serenis. Magni Ducis Hetruriæ, vel quid simile, hoc modo circulariter procedendo in istis, & huius generis remedijs assumendis. Quod si etiam de sero aliquid capere arridet, congruas puto conseruas viola-

rum, rosarum, florum borraginis, radicum buglossæ, & huiusmodi, ac præsertim conseruam totius citri omnibus alijs hoc in discrimine vtiliorem repertam. In quibus tamen omnibus hæ debent obseruari cautelæ, quas paulò supra in considerationem reuocauimus. Quoniam verò frequenter nimis contingit, vt humanæ eludantur diligentiæ, ac studia, ideo non de præseruatione tantum sat est pertractasse, sed de curatione insuper necessarium est cogitationem inire, deque illis inuestigandis argumentis, quorum vi tam inexorabilis mali acuties, atque malignitas quantum fieri potest obtundatur infringaturve. Quamquam enim pestifera lues, vt ait Sauonarola, ex eorum malorum genere videatur esse, quorum curatio soli Deo eo modo reseruata est, quo Summo Pontifici horrendorum quorumdam criminum absolutio, & vt ait Pætus ad Artaxersem scribens, veluti in Epistolis Hippocr. legitur, Naturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem non soluant; nihilominus cum ipsemet Deus Medicinam de terra produxerit, & eam hominibus abhorrere prohibuerit, vt in Ecclesiast. habemus ipsaque medicamenta, vt dicebat Herophilus, referente Gal. 7. de comp. med. 5. loc. & Celso in epistola ad Calistum, Deorum immortalium manus sint, quia illud quasi præstare valent, quod diuinus tactus efficere potest: ac in nostra potestate sit, vt ait M. Varro 1. de Re Rustica c. 4. ea etiam quæ cælitus proueniunt, si non totaliter debellare adminus saltem reddere leuiora; idcirco nequaquam solo prognostico derelinquendi sunt ęgri, sed pro viribus ad mortem vsque solandi, & modo vno, modo altero auxilio quousque vera antidotus, si possibilę est, reperiatur adiuuandi. Plurimæ enim inuentæ sunt pestilentiũ fortes, quæ suum tandem alexipharmacum habuere, vt Ga-

leni tempore modò fuit bolus armenus, modò Theriaca, nec non etiã apud Syrios puerorũ virorumq; vrina, ac eo tẽpore quo M. Aurelius Imperat. in Parthos bellũ gerebat, ac pestis suborta est, vinũ fuit, & oleum. Ex quibus patet nõ omnino desperandam esse salutem, atq; vtile Thucydidis consilium esse, aliquid agentes periclitari. quibus enim alia salutis ratio nõ affulget, & quæ vnica videtur ea dubia est, necessum omnino fuerit aduersis periculis ire; & quantò satius est aliquid nonnulla fiducia, vel cum periculo facere, quàm spe adempta certò perire; tantò vtique satius est potentibus præsidijs pugnare, quàm nihil agere. quia, vt latinus Hippocrat. admonebat, melius est anceps experiri remedium quàm nullum; id quod etiam Poetam non latuit dum inquit, Vna salus victis nullã sperare salutẽ. Quia longè violentius ex necessitate quàm ex virtute pugnatur, & vt optimè monet Philo ille Hebręus Platonis genius tũc maximè plerumq; Deus adest, cum hominum auxilia desunt. Quapropter ad curationẽ accedentes per indicationes illas, quæ in tam abscondito, atq; obscuro affectu hauriri possunt procedendo, illud in primis considerare debemus, num in corpore iam à cõtagionis seminarijs deprehẽso, communia alijs quoque morbis adsint, plenitudinem dico, cacochimiam, obstructiones, & id genus alia, atque illis accommodata remedia præscribere; deinde vero ad eadẽmet seminaria oculos dirigere oportet, atque omni industria procurãda eorum extinctio est, aut vacuatio, & si hæc obtineri nequeũt, alteratio saltem, ac repulsio, in quibus scopis tota curationis ratio consistit. Eorum autem interitum, atque extinctionem ea poterunt inducere medicamenta, quæ frigidissima sunt, vel calidissima, atque vrentia. euacuationem quæ vel per aluum, vel per cutem, aut alio quocumque modo eos

hu-

humores quibus talia seminaria agglutinata sunt valent educere. alterationem verò, ac refractionem, quę medicinalem antipathiam, & contrarietatem per manifestas qualitates ad illa habent, vt ea sunt medicamina, quæ ipsorum miasmatum visciditatem, acrimoniam, lentorem, ac sorditiem valent infringere, & repulsionem demum quæcumque aduersus illa energiticam habent vim, ac spiritalem antipathiam, secundum quam venena venenataque omnia à se, & à corde expellere, ac detrudere apta sunt. A communiori ergo scopo incipientes, clarum est ea omnia conuenire remedia, nisi quid obsit, quæ à communibus cum alijs morbis causis, & conditionibus, vt febre, plenitudine, cacochimia, obstructione, & huiusmodi requiri solent, ac indicari; & propterea ijs omissis tamquam nimis vniuersalibus ad peculiares contagij indicationes considerandas deuenio; & ad eam primò, quæ seminariorum extinctionem insinuat. Cui indicationi medicamenta illa satisfacere apta erunt, quæ vt supra innuimus, & ex Aristot. in lib. de Vita, & Morte colligitur, aut extremam caliditatem, vel extremum algorem possident, vt in primo genere ignis est, & caustica nuncupata medicamenta, in secundo verò frigidissimæ aquæ vsus; quorum primus absumendo materiam illam, cui iam vapores pestiferi adhærent, illumque locum adurendo, nihil insuper remanere finit, quod nouam sobolem producat; secunda vero, scilicet aqua, & aquea omnia extinguendo præsertim, atque abluendo vapores illos vlteriorem progressum remorantur. Vbique tamen non parua imminent ab huiuscemodi remediorum administratione pericula; quia si de causticis loquamur, cùm in nostra hac peste adsit febris, nullo pacto ea intus assumere tutum est; exterius verò applicare dummodo id fieret

ab

ab initio vtile re vera existimarem, vt ad primum contagionis præludium vessicantia propè emunctoria apponerẽtur, nequaquaquam vero supra carbunculos, vel tumores; nisi forsan cum iam ad aliquam maturationem deducti sunt, quia cum vt plurimum fiant ex transmissione à toto corpore, præterquamquod magis magisque agitarentur humores, ac proinde magis etiam contaminarentur, periculum esset, ne ab inducta ariditate in inusto loco, vlterior impediretur transmissio, vt multis contigisse audiui etiã Medicis clarissimis præsertim Bononiæ, hac intempestiua inustione propriũ interitum accelerãtibus; quemadmodum è contra vbi in sola superficie labes non adhuc interius valde propagata consistit, non inutilis fortasse foret prędicta inustio leuis tamen, vt cuidam meo amico in Hetruria contigisse scio, qui vt primum vidit carbonem in crure sibi per contagium excitatum puluere pyrio cooperuit, & accenso igne seminaria contagionis extinxit. At si de frigidissimis loquamur nequaquã ad extra conuenire pro certo habeo, cum hoc modo administrata impingere potius ad nobiliores partes veneficam vim, quam eam interimere apta sint; intus verò assumpta gelidissima aqua tametsi à Rhase, Celso, & alijs commendetur, tamen cùm sua humiditate possit putrefactionem augere, & frigiditate obstructionem, magna propterea requiritur in ea adhibenda circumspectio, iuxta nimirum regulas à supradictis auctoribus obseruatas, & à Galeno nostro in nono, & decimo Meth. medendi propositas. Quibus si hoc addamus cum Auicenna, vt ea non sola exhibeatur, sed cum oleo commixta, & ad albedinem vsque conquassata, vtilior fortasse erit illius administratio, quemadmodum ex Simplicio colligi potest, qui sui temporis pestem quamdam excellentius remedium

oleo

oleo cum vino (addamus nos cum aqua) admixto non habuisse in Prædicamento Qualitatis enarrat. Dum vero seminariorum extinctioni perdifficili quidem rei incumbimus, eodem quoque tempore de eorumdem vacuatione per ea medicamenta, quæ humores educunt (quæ est secunda intentio) cogitare oportet. & ideo quam primum, vel sanguis mittendus est, vel catharticum aliquod, aut sudorificum medicamentum, vel quid simile est exhibendum, vt vnà cum humoribus seminariorum etiam aliqua portio euacuetur. Dubitare autem in primis licet an phlebotomia conueniat, de qua re magna extat apud Medicos dissensio, ac controuersia, (quam præ reliquis aduersus Petrum Salium, de febre præsertim pestilenti loquendo, accuratissimè examinat in suo opere de Indicat. febr. putrid. Doctissimus, atque Eruditissimus præceptor meus D. Pompeius Caimus olim in Almo hoc Gymnasio Primarius Philosophiæ Professor, nunc vero in Patauina Schola cum magna sui nominis celebritate primam Medicinæ Cathedram obtinens:) dubitationem tamen in huiusmodi contagioso affectu experientia enodauit, quippe quæ perniciosum, aut saltem inutile demonstrauit tale præsidium; & propterea loco missionis sanguinis ex brachio cucurbitulæ potius cum scarificatione conueniunt tamquam eæ, quæ ad circumferentiam, per quam viam vt plurimum miasmata ingrediuntur, & inquinamenta, attrahere valent, minimè ad centrum, vt quælibet ex venis magnis phlebotomia præstare solet. An inutilis reperitur, quia non ab initio administratur quando iam vires constant, vt in Lazaretis contingit, quò non primis horis asportantur ægri? Ita equidem putarem si vera sunt, quæ de huic prorsus consimili pestilenti contagio tradit Doctissimus Massaria in lib.

lib. de sui temporis Peste, in qua confestim administratum remedium hoc plurimum iuuisse affirmat. & ideo vbi primùm actionum læsio conspicitur, & morbi præludia comparent, tundatur vena, ac postea, vt faciebat Petrus Forestus in Peste Delfica, aliquod exhibeatur sudorificum medicamentum ex illis, quæ apud ipsum experientia confirmata, aut apud alios auctores leguntur. Misso autem sanguine, vel vt maior vult actualiter, vt ità dicam, Practicantium pars, omisso, pharmacum aliquod deiectorium exhibeatur, non quidem leniens nisi sit in magna dosi, sed purgans, & validè humorum sarcinam eradicans: horum enim vtrumque minus fallax repertum est, quàm ordinarium quodcumque aliud, & ordinario modo propinatum leue medicamentum; ideoque ad rhabarbarum statim, ad agaricum, ad senam, ad tripheram persicam, ad vncias sex, vel septem syrupi rosati sol. ad elect. de succo ros. & ad fortiora etiam vel sola, vel cum eodem supr. ros. sol. aut consimilibus propinata, nisi abscessus, vel exanthemata eruperint, deuenire oportet: tunc enim temporis neque purgatio, neque venæ sectio, nisi forsan ex venis tumori proximis, aut per cucurbitulas ad emunctoria intumescentia, conueniunt. Vomitoria non desunt, qui commendent, & ea præsertim, quæ è Chymicorum officinis deprompta validissima existunt, inter quæ antimonium principem tenet locum; quia tamen vt Gal. docet 11. Meth. 9. periculosum valde est materias putrefactas per superiorem vẽtriculi partem excellenter sensibilem, nisi ad illam inclinent, euacuare, satius propterea existimo, tali nõ existente impetu ab ijs abstinere, & eorum loco ea amplecti medicamenta, quæ vel per vrinam, vel per sudorem, aut insensibilem trãspirationem succos nostri corporis deturbare

vim habent, eaque minimè calidissima sint, vt multa existunt à Medicis Chymicis ad hunc finem summopere celebrata, sed mediocria potius, vel ad mediocritatem per contrariorum admixtionem redacta, quale pro vrina proliciendа serum esset caprinũ vel depuratum, vel etiam pro delicatioribus destillatum, in quo capillus veneris ferbuerit, & parum succi limonum, vel citri, aut emulsio seminum melonum consisteret; pro sudore autem eliciendo illud esset à Foresto propositum, & vsurpatum, quod aquas acetosæ, scabiosæ, & cardui benedicti insimul mixtas, & dracm. 1. pulueris contra Pestem ab eo descripti complectitur, aut aqua hordei calida vnà cum aliquibus guttulis spiritus chalcanthini, vel sulphuris exhibita, pannis deinde ægrum cooperiendo, & aquæ scorzo neræ gelidæ haustum per interualla ad propulsandum extra, & anxietatem tollendam offerendo; vel vt multi faciunt apud Venetos drachma vna Ther. cum vnc. octo aquæ rutæ caprariæ; hoc enim remedio, & sudoris prouocationem, & tumorum pestilentium ad exteriora excretionem concitari affirmant. Et pro insensibili demum transpiratu illa esset celebratissima inunctio ex oleo, aqua, & nitro ab Aetio descripta. Neque talem, vel ei analogã inunctionem ob Galenum in 11. Meth. quodcumq; tale linimentũ in vehementi febre prohibentem, reprobare quis audeat; quandoquidem non de febribus mali moris, vt istæ sunt, erat ibi tanti Medici sermo, sed de illis solum, quæ à materia citra vllam venenositatem putrida oriuntur. Vesicantia præterea pauci erunt, vt puto, qui in nostro casu ad euacuandos prauos humorum ichores, & à nobilioribus partibus ad ignobiliores eorundem humorum impetum reuellendum, auocandumque non amplectantur. Sed iam transeamus ad eame-

medicamenta, quæ non educta, aut non educibilia miasmata alterare valent,& manifestis qualitatibus manifestas eorum conditiones acrimoniam scilicet, lentorem, & visciditatem infringere, vt ea omnia sunt, quæ refrigerandi, atque abstergendi, exiccandique vim habent; siue syrupi sint, siue decocta, aut pulueres, vel quid aliud pharmaci genus ex rebus tali facultate præditis coagmentatum, vt sunt cichorea, acetosa, agrimonia, pentaphyllon,scordeum,omphacium,Citria, limones, cardus benedictus,margaritæ,coralli, fragmenta præciosa, syrupus de succo acetosæ, de acido Citri, de limonibus, acetosus simplex, saccharum rof. diamarenatum, conserua de ribes, totius citri, aliaque permulta Viris Clarissimis satis superquè nota, atque in curatione putridarum febrium non infrequenter vsitata. Quia tamen non per ea solum, quæ materialem habent aduersus huiusmodi seminaria antipathiã, sed spiritalem etiam contrarietatem, qua mediante tamquam inimica occulto agendi modo sese mutuo pellunt, agendum est; idcirco ad illa medicamenta vltimo loco dirigere animum oportet, quæ ingenita, ac naturali proprietate aut venena, venenataque contagionis seminaria valent repellere, aut cordi ipsi, & vitali facultati robur, ac energiam aduersus eadẽmet seminaria impertiri, qualia multa sunt ex illis, quæ supra diximus materialem antipathiam obtinere, & in præcautione tradenda enumerauimus, sed præcipuè bolus Armenus, bolus Vngaricus, quem vocant bezaar minerale, terra Lemnia, sigillata, Melitensis, lapis bezaar, scordeum,lignum aloes,mirrha, styrax liquida, mastiche, rosarum succus,buglossa,viola, nimphea, Citri semen, succus,& cortex, mellisophyllum, doronicum, dictamni radices,& folia,tormentilla, scabiosa, ocimi semen, os de

corde, ac cornu Cerui, ebur, saphyrus, succinum; camphora, cinnamomum, cariophylum, amomum, crocus, moschus, ambarum, gentiana, bistorta, seu carlina, zedoaria, pimpinella, angelicæ radix, imperatoria, costum, acorum, semen rutæ siluestris, gentianæ radix, iunci odorati flos, spicę nardi, assarũ, cornu Vnicorni, dens Apri, Theriaca, Methridatum, Electuarium de gemmis, Diamargáriton frigidum, Conf. hiacinthina, elect. de sanguinibus, Confectio Alchermes, elect. de ouo Maximil. Imperat. Elect. Papę, Diascordium Fracastorij, Antidota Matthioli, Adami Leoniceri, & Medicorum Basiliensium, Electuarium Ferdin. Imperat. aliaque permulta tùm simplicia tùm composita, ex quibus ad prædictam intentionem explendam variæ medicamentorum formulæ præscribi, & confici poterunt, vt destillata varia, theriacales, ac bezaarticæ aquæ, apozemata, iulapia, pulueres, electuaria, conseruæ; tabellæ, fomenta, epithemata, emplastra, linimenta, vnguenta, olea, cataplasmata, sacculi, & huiusmodi, de quibꝰs singillatim hic loqui velle superuacaneum profectò esset, atque inutile, Quare illud vnum tantummodo de illis iterum repetens, nequaquam videlicet quę calidiora sunt, & sicciora, nisi pro temperamenti ægrotantis, anni temporis, ætatis, & febris affligentis exigentia temperata; ac correcta esse exhibenda; ad Victus rationem me confero. Quæ si alimentorum substantiam respicimus., vt vires valdè fractas reparare valeat, sit boni succi; si qualitatem vt excellenti humorum putredini possit obsistere refrigerans sit, & aliqualiter exsiccans; si quantitatem, cum debeant ægri vt Auic. ait viriliter comedere, & vt scribit Gal. 3. epid. sibi in comedendo vim inferre, plenior sit potius, quàm tenuior; si tempus vt debili virtuti, & perenniter concertanti succur-

curratur, parum, & sæpè propinetur; & postremò si modum consideramus vt quam minimum in concoquendo laboret natura sub liquidiori forma, vt sorbitiones sunt offeratur, qualis v.g. esset ptisana cum succis acidis, & seminibus melonum, ac puluere aliquo cordiali exhibita, carnes contusæ, & gelu expressum ex carnibus assis gallinaceis, vitulinis, ac veruecinis. Potus haud quamquam sit vinum, ni forsan oligophorum valde, & subadstringens (quicquid nonnulli eum etiam meracissimum exhibentes exclament) in furorem enim vertet febrem, & venenatæ materiæ ad caput, & ad cætera nobilia viscera erit vehiculum; ideoq; vel aqua carnis æquè ac vinum enutriens, vt Auic. ait propinetur, vel oxycratum, vel aqua cum vino granatorum, aut cum succo limonum permixta: An etiam conueniet pro potu Aqua de Nucera, quam pro præseruatione ab imminenti hac Peste non omittit in sua Prouidentia Methodica Excellentiss. Crucius? Conueniet vtique, nam cum talis aquæ minera videatur esse terræ lemniæ, aut sigillatæ, vel boli armeni, aut similis materiæ, antidotum quasi, atque alexipharmacum, aduersus quascumque venenatas materias reputatur. Ideoque in nonnullis Ecclesiasticæ ditionis locis consilio cordatissimi Viri Illustrissimi D. Thadæi Collicolæ S. D. N. Vrbani VIII. Medici, & Cubicularij intimi, vt idem mihi narrauit, tum pro potu ordinario, tum ad extinguendam sitim modò confertim, modò per interualla, copiosè exhibita mirificè profuit, vt etiam eius lutum super bubones, & carbunculos applicatum. Aer sit siccus absque prauis odoribus; irroretur pauimentum cum aqua ros. & aceto ros. vel cum aqua in qua ebullierint cariophyli, camphora, cinnamomum, santali; sparganturve folia vitis, cannarum, rosæ, violæ, salicis, & similia. Et si

enim

enim in casu nostro aer nullam habeat labem, debet tamen alterari ob inquinamenta, quæ recipere potest ab halitibus, qui ex ægrotantium corporibus, eorumque excrementis eleuantur, atque etiam vt salubris causa existat, spirituumq. restaurationi perfectius valeat deseruire: Habemus enim (vt alia omittam) apud Diodor. Sicul. lib. 2. Bacchum cùm in Indos duceret exercitum peste correptum, ex campestribus ad montes migrare voluisse, atque illic frigidorum ventorum flatu, purissimorumque fontium vsu recreatum conualuisse. Quies conuenit, & vacatio ab omnibus animi perturbationibus. Somnus, & vigilia sint mediocria, & conuenienti tempore vsurpata; Et si aluus suo munere nō fungatur clysteribus nunc acrioribus, nunc mitioribus proriretur. Quid vltra agendum? Carbunculi, Bubones, Parotides, alijque tumores contagem hanc concomitantes leuioribus potius, ac emollientibus, quàm acrioribus, & causticis, vbi præsertim magna adest durities, vt experientia contra veterum placita demonstrauit, exterminandi. Verum enim vero, quia longa hac mea, atque inculta lectione Vestrum aliquos tædio iam affici addubito, hanc propterea partem ad Chirurgos magis, quàm ad Physicos attinentem sub silentio inuoluens, finem præsenti discursui impono, & ad repellenda argumentorum tela, quæ Doctissimi Domini mei contra propositas iuxta huius Almi Archiatrorum Collegij institutum conclusiones obijcient, me accingo.

F I N I S.

CON-

CONCLVSIONES PROPOSITÆ.

Ex Philosophia.

1 Animam rationalem ne dum in ſchola Veritatis, ſed etiam in Ariſtotelis Lyçęo immortalem agnoſcimus, & æternam.

2 Eadem anima ità efficaciter in humano corpore reperitur, vt non opus ſit alias animas vegetatiuam nimirum, ac ſenſitiuam ab ea realiter diſtinctas in ipſo collocare; immò non has tantùm, ſed formas etiam partiales ſpecie ſubſtantiali completa diſiunctas reponere; tametſi capilli, & vngues, addo, ſanguis, humores, & ſpiritus animati, (quod defendi poteſt) conſtituantur.

Ex Medicina.

3 Contagium adeò Peſti familiare eſt, ac coniunctum, vt ſine ipſo minime conſtitui ea poſſit, ac reperiri.

4 Tres Phlebotomiæ ſcopi, magnitudo ſcilicet morbi, virium robur, & florens ætas, ab Hippocrate aſſignati, ità ſufficientes ſunt, vt plethoria velut neceſſarium, & eſſentiale indicans haud quaquam requiratur.

Arguentes à Perilluſtri, & Excellentiſſimo D. Io. Manelpho Protbomedico electi fuerunt.

Perilluſtris, & Excellentiſſimus D. Tiberius à Fonte.

Perilluſtris, & Excellentiſſimus D. Paulus Zacchia.

IN-

INDEX.

Errata Notabiliora sic corrigantur.

Pagina 3. viuerint lege iuerint. pag. 13. vers. 16. l. vuam, & vers. 19. l. halitus. p. 15. lege auerruncando. p. 19. vers. 4. dele primo. p. 27. vers. 10. dele fuere. & vers. 31. l. ijs. p. 36. vers. 1. l. rosarum. p. 38. vers. 2. l. materialem.

LAVS DEO.